

Megjelenik a lap **Temesvárott** minden kedde:

Előfizetési díj akár helyben, akár postai szétküldéssel:

Égész évre 6 ft. pp. = 6 f. 30 kr. ujp.

Fél évre 3 ft. pp. = 3 f. 15 kr. ujp.

A helybeli előfizetők a lap házhozhozordásáért rendelést tehetnek a lap kiadó hivatalában.

Szerkesztői iroda: belváros, bécsi utca 68. szám, első emelet.

DELEJTÜ.

A tudomány, anyagi érdekek és szépirodalom közlönye.

Jelige: Csak az a nemzet vész el, mely önmagát elhagyja.

Előfizethetni helyben a szerkesztőségnél, vagy a helyb. könyvkereskedésekben; vidéken minden cs. kir. postahivatalnál a szerkesztőséghez utasítandó bérmentes levelekben.

Hirdetések minden közhasználatban lévő nyelven fölvetetnek. A beiktatásért minden három hasábos egyes sorért 4 p. vagy 7 uj krajcárnyi díjszámittatik.

Kiadó hivatal: belváros, bécsi utca Uhrmann Márton műkereskedésében.

Kedd, január 1. 1861.

1. szám.

Negyedik évi folyam.

1861.

Macedoniai Fülöp fiának, az egykori Nagy Sándor születésének hírével más három nevezetes hirt vett: a Diana templomnak leégéséről Ephesusban, az olympiai játékokbani győzelemről, és az illyreknek Parmenio általi megveretéséről szóló hirt.

A véletlenségek ezen találkozása nagy reményeket költött benne gyermekének jövője iránt.

Igy mi is, midőn az új év küszöbén hasonló három nevezetességgel találkozunk, ugymint: a régi rendszer épületének leégését hirdető füstölgő romokkal, a szabad elvek győzelméről, és a haza integritását visszaállító hirekkel; nagy reményeket köthetünk az 1861-ki évhez, melyet ma először írunk.

A világtörténelemben az epochákat képező évekhez leendő ez hihetőleg sorolva.

Egy új kornak, mely után buzgó imádság epedez százezerek ajakán, egy új aerának nyitandja ez meg valószínűleg kapuit.

Nem valószínűleg, hanem bizonyosan, mert ha az idő szelleme százezrek karjainak kölcsönzött erővel megrázkodtatja azokat, vagy megnyílnak, vagy összetörnek, és akkor ezek romjain keresztül fog a nép az ígért földjére annyi vándorlás, nyomor, inség után valahára bevonulni.

Rubiconja leendő ezen évszám az emberi nemnek, melyet ha egyszer átlépett, többé visszatérésről nem álmodhatik, csak győzelem lehet egyedüli végcélja, mert különben vesztesége bukásának, szolgálásának sanyarúbb korszakát nyitná és tán örökítené meg számára.

És azért nem egyesek azok, kik ez új év napján felkeresik egymást és barátságra kezet nyújtanak; — népek azok, melyek egymásra néznek, kezet szorítanak és kölcsönösen szerencsét kívánnak egymásnak.

A népek ügye nem oly kizárólagos, monopol természetű mint az osztályok, kasztok érdekei, — általános, közös és egymásra fonódó mint a láncolat szemei, és ez az oka, hogy azok egymáshoz közelítenek, egy nyelvet: a testvériség, szeretet, egyenjogúság érthető nyelvét beszélnek.

Míg a hatalmasoknak sikerült a nemzetekben a választó falakat fenntartani, hatalmasak, erősek voltak, ezeknek ellenkező érdekeik legbiztosabb bástyáját képezvén azok uralmának.

De miután az osztályok egy egészszé, egy nemzetté összeolvadtak, fennállásukat csak ezek boldogításában, szabadságában találhatták fel.

És így míg a nemzetek között a féltékenységet, a bizalmatlanságot, egymás elleni ingerültséget fenntartani sikerült, ezek gyengék, erőtlének; a népeknek urai pedig győzhetetlenek voltak, egy szentnek mondott szövetség elegendő volt ezek legszentebb érdekeinek kifejlődését megakadályoztatni és csirájában elfojtani.

De most midőn az idő szellemének sikerült azok magvát gyökerestül kiirtani, és ezek helyében az egyetértést, kibékülést és bizalmat új életre ébreszteni, nem lehet kétségbeesnünk az emberi nem jövője felett.

A jövő tán soha sem volt úgy az emberi nem kezébe letéve mint jelenleg, az új tán soha sem oly tisztán a gondviselés által mint most kijelölve, és ha a népek még is nem ezen ösvényt követnék, és a helyett hogy ezen haladnának, letérnének róla, ne zugolódjanak a sors, a gondviselés ellen, hanem hordják továbbá is békében békóikat, melyeket átönteni és a megtörtéket átforrasztani segítettek.

Mi azt hisszük, hogy mindnyájan nem csak egy évvel öregebbek, hanem tapasztalásban is gazdagabbak vagyunk, hogy a lefolyt évnek nem csak folyását szemléltük, hanem meritettünk is belőle annyi vizet, mennyi szükséges arra, hogy szemeinket vele megmosva, tisztán láthassunk.

Mi azt hisszük, hogy a köd nem oly vastag, nem oly átláthatlan, hogy barátainkat az ellenségtől meg nem különböztetnők.

Mi azt hisszük, hogy velünk tart minden honpolgár, és azért velünk osztja az egyenlőség, szabadság testvériség szent elveit.

És azért mert ezek hitágazatunk főpontjai, bizton nézünk a jövő elébe, és reméljük, hogy midőn ezen év első reggelén ily szép reményekkel a jövő iránt felébredénk, ennek estelén egy közös oltárnál áldozhatunk a népek egy istenének, ki reményeinket teljesedésbe menni és Hazánk népeit egyenlően boldoggá, szabadra engedte lenni!

Missics János.

hogy vajvoda választhatásához annyiban ragaszkodnak, mennyiben azzal különös jogokat hoztak kapcsolatba.

Ily jogokról azonban nincs szó Leopold ezen patensében, de a vajvodának köre sincs meghatározva, melyben ez működhetne, sem a földterülete kijelelve, melyre ennek hatásköre kiterjedhetne; ezen patenssel tehát, ha törvényes erővel birna is, csak név, pusztá cím és semmi jogok nincsenek megadva.

Ezeket csak azután kellett volna megszerezni, de hogy ez sikerült, annak semmi nyomát sehol sem találni.

De a patens által csak ígért vajvodának szabad választhatása még életbe sem lépett, elsem ösmeretett és az mi csak ígértetett tetteleg még csirájában megsemmisített, mert II. Brankovits György az első vajvoda az itteni letelepedés után azonnal elfogatott, Egerben (az akkori Josephstadtban) elzárattott, mind a mellett, hogy „nihil mali fecit, sed sic ratio status exposcit,“ hol 1711-ik évben meg is halt.

És így a szerbek szabadon választott első vajvodája a mennyegző első éjjelén, melyet e különben hős nemzet a patens után nyert szabadsággal megült, 21 évi fogság után életével pecsételte meg ezen új hitlevelet.

Keserü lehetett minden esetre az első tapasztalás gyümölcse ez új hazában letelepedett népnek, de a közös hon mint sajnálhatta ezt, úgy más részről megnyugtatóására szolgált neki, hogy ezen sebeket nem ennek alkotmányából eredő eljárás ejtette a szerbek testén.

Ebből kiviláglik, hogy mennyi erőt nyujtanak patensek, privilegiumok, melyeket az írott papiroson kívül semmi egyéb nem biztosít.

Elfogatott pedig Brankovits azért, mert mint báró Bernstein ausztriai miniszter állítja „ezen szabad választhatási jog igen veszedelmesnek (überaus bedenklich) és a királyi felsőbbbbséggel ellentétben találtatott.“

Ha a magyar alkotmány tekintetbe nem vétetik, a veszedelmesség lehetősége és így „a posse ad esse“ volt az egyedüli ok, alap, melyre fektetett a szerb nemzet ígért vajvoda szabad választhatási jogának megszüntetése, sőt ezen gyenge indok, melynek már a tett ígéret alkalmával fennkellett forogni, hideg lelketlen fuvalata oltá ki az első vajvoda életét, kinos, hosszú fogság után!

Monaszterly már csak alvajvoda volt, és csak azon időre választatott, míg Brankovits kérdése eldöntetni fog.

De ez mint láttuk oly hosszúra nyult míg azt — a halál eldöntötte.

A szerb nemzet Brankovitsban vajvodáját, Monaszterlyban alvajvodáját látta támadni és kimulni, mert mindketten magukkal vitték állásukat, méltóságukat a sirba, emléke csak maradván fel a nép között ezek egykori lételének!

Mily gyenge volt az alap, melyre a szerbek kívánásainak épülete emelkedett, oly könnyedén bántak is azzal, gyenge horgony volt a patens mindig, melyhez midőn a nemzet saját érdekében nyulni akart, rendesen ketté tört, csak alkotmányok azok, melyek a népek jogait biztosítják!

Ezen patens után megjelent privilegiumok eredete e következő:

Croy és Asprenont szerencsétlen védelme után Belgrádon az ausztriai sereg kénytelen volt Szerviát odahagyni, ezek kivonulása után a szerb népnek nevezetesen Arsenius Csernovitsnak lehetetlen volt a török uralom alatt megmaradni, mert az ausztriai seregekkel világos összeköttetésben lévén fejének biztossága követelte a Magyarországbai költözködést.*)

Az ő példáját 30,000 család követte, és így a beköltözködés utolsó indító oka, nem a szabadválasztás, a szabad akarat, hanem a kényszerültség kifolyása volt.

Itt letelepedvén Arsenius Csernovits, azonnal elküldte a hieropoli püspököt, Diakovits Isaiast Bécsbe, ki ott az első privilegiumot augusztó 21-én 1690-ben Strattmann és Werdenburg grófok által**) aláírva, ki- eszközölte, mely nekik védelmet és érsekeiknek az egyház dolgában minden hatalmat biztosított.

Ezen privilegium az 1691-ki augusztushó 20-án kelt által bővített, mennyiben ez mondja: „akarjuk, hogy eme rác nemzet saját hatóságainak kormánya és rendelete alatt álljon.“

Ezzel egy célra adatott ki májushó 31-én 1694. évben egy Hof-Kriegs-Raths-Rescript, mely a szerbeket a megyék hatósága alól kivenni határozta.

Hogy mennyiben lehetett ezeknek Magyarhonban hatásuk, befolyásuk, tudni fogja mindenki, ki az alkotmány szellemével csak némileg ösmeretes.

A „Hof-Kriegs-Rath“ olyan szó, mely ennek szótárában elő nem fordul, melynek a közigazgatásba csak annyi törvényes befolyása volt, mint egy megyei főispánnak a „Hof-Kriegs-Rath“ ügyeinek vezetésébe lehetett.

Másik privilegium szintén 1690-ik évben decemberhó 11-én leginkább Strattmann és a Hof-Kriegs-Rath működése következtében keletkezett.

Egy másik 1695-ki évben márciushó 4-én látott napvilágot.

Mindezen privilegiumok halmazából I. József 1706. évben septemberhó 29-én e következő hármat megerősítette: az 11-ki decemberit 1690-ben, 20. augustusit 1601-ben és a 4-ki márciusit 1695-ki évben keltet, és pedig ezen kitéttel: in quantum servitio nostro Regnique Legibus non repugnaverint“, továbbá: „imo easdem Immunitates, Praerogativas, et Privilegia acceptamus, ratificamus, et confirmamus salvo Jure alieno.“

VI. Károly 1713-ik évben octoberhó 8-án Popovits Vince érsek folyamodványára megerősítette ezen előbb idézett privilegiumokat ezen szavakkal: prae-declaratas litteras confirmationales eatenus, quatenus rite et legitime existunt approbamus, roboramus, ratificamus Salvo jure alieno.“

Maria Theresia Joannovits Arsenius metropolita ké-

*) Engel, Geschichte des ungarischen Reiches Theil.

**) Ugyanott.

résére az előbbi privilegiumokat májushó 18-án 1743. évben megerősítette „praedeclatas Domini quondam genitoris et Patruí nostri litteras confirmationales, iisdemque insertas privilegiales eatenus quatenus eadem rite et legitime existunt approbamus, roboramus salvo jure alieno.

Tehát kiviláglik mindezekből, hogy szabad vojvoda választási jog a privilegiumok által sem elismerve, sem helybehagyva nem volt, mint némelyek ezek tömkelegéből magyarázni szeretnék. Az 1690-ki aprílhó 6-án I. Leopold által kiadott Patens, melyben csak ígért szabad Wojvoda választhatási jogot, sem József, sem Károly, sem Mária Theresia mint okirataik szavaiból kiviláglik, meg nem erősítette, de ezt egy fejedelem sem tette, miután mindegyik elősmerte eatenus, quatenus rite et legitime existunt, és salvo jure alieno, hogy pedig a Patensek Magyarországon, mint már fentebb említettük sem rite et legitime nem léteztek, sem azon elvvel „salvo jure alieno“ semmi esetre meg nem egyeztethetők, kiki fogja tudni, ki csak némi csekély fogalmával bir alkotmányunk elveinek. Ezen kikötések: eatenus quatenus etc. — aztán salvo jure alieno elveszik az 1691-ki augustushó 20-án kelt privilegiumnak erejét is, miután a közigazgatástól különböző önkormányzattal nem birhattak ezen elv, az az a magyar alkotmány megsértése nélkül. Hogy a megyei hatóságok alól kivétessenek mint a Hof-Kriegs-Rath-Rescriptumának határozni méltóztatott, szükséges lett volna országgyűlési határozat, mint az 1751.- és 1799-iek voltak, melyek a jász-kun kerületnek privilegiumai, és mint az 1613. évi országgyűlés határozatai valának, melyekkel II. Mátyás alatt a Hajdukerületnek Bocskaitól nyert kiváltságai megerősítettek. Menjünk tovább:

Mária Theresiának szüksége lévén pénzre és az adót 2,500,000 ftról egy millióval szaporítani akarván összehitta 1751-ben az országgyűlést és miután a Maros és Tiszai határok tetteleg megszüntettek, több szerb családok kivándoroltak Oroszországba és ott új Szerbiát alakítottak, — ez volt oka, hogy 1752 egy különös illyr udvari választmány alakított, mely 1777-ik évben megszüntetett.

1771-ik évi július 20-án megjelent egy Szerb Reglement a szerb egyházi ügyekre nézve, miután 1767-ben Temesvárott egy szerb congressus tartatott.

Azon időben, midőn Magyarország 10 litteraturai kerületre osztatott és általjában a nevelési ügy rendeztetett, jelent meg ezzel összeköttetésben januárhó 2-án 1777-ben egy új „illyrisches Reglement“ miután 1776. Carlovitzon congressus tartatott; — 1779-ben járult hozzá még egy új „Erläuterungs-Rescript.“

Mária Theresiának újra szüksége lévén a Magyarok segítségére juniushó 6-án 1778-ban tényleg visszacsatolta Bánátot és ismét felosztotta azt Niczky Kristóf, Zichy Ferenc és Vörös Antal alatt három megyére. (Lásd Engel, V. Band).

II. József koráról kevés vagy éppen semmi mondani való sincs, mert ha tett volna is valamit valamely nép

elkülönzése érdekében azt nem csak maga később mind megsemmisítette, hanem az 1790-ki országgyűlés is eltörölte, kimondván, hogy II. József privilegiumai, menyiben törvényeinkkel ellentétben nincsenek, csak akkor birandnak erővel, ha a koronázott magyar király azokat helybenhagyandja.

II. Leopold alatt összejöttek a szerbek a magyaroknak József alatt eltörült alkotmányuk egész terjedelmében leendő visszaállításának sürgetéseit ellensúlyozni, 1790-ik évben Temesvárott is egy könyörlevelet intéztek Leopoldhoz négy pontból állót:

1. Hogy a görög püspökök a katolikus püspökök jogaival birjanak.

2. Hogy Bács megye és Bánság engedtesse át az illyr nemzetnek egy főherceg kormánya alatt.

3. Hogy külön cancellaria neveztesse ki az illyrek számára, mely a császár nevében kormányozza ezen új országot.

4. Hogy ezt megnyerjék 40,000-nyi sereget ígértek segítségül a magyarok ellen.

Leopold, ki a magyarok kívánságait és alkotmányuk biztosítására intézett kéréseit egész terjedelmükben teljesíteni nem akarta, örült ezen ajánlatnak, tisztelettel kihallgatta a püspököket, és minden kívánságaikat aláírta.

Megjegyzendő azonban, hogy ezt mint ausztriai császár és nem mint magyar király a koronázás előtt tette, és hogy ezek közül csak az illyr cancellaria létesült, mely 1791-ben történt felállítását után az I. Ferenc alatt tartott első országgyűlésen az 1792. 10. t. c. által megszüntetett és így még jóformán életbe sem lépett, mert 16 havi tengés után egy jobb életre szenderült.

Ez azért töröltetett el mert az 1791:27 c. a szerbeket a bennszülöttek minden jogaival felruházván, ezek közös kormányzatában is részesítette, sőt kivolt mondva, hogy a szerb nép kebeléből ügyes, alkalmas férfiak az udvari magyar cancelláriánál és a helytartóságnál alkalmaztassanak, metropolitájuknak és püspökeiknek az országgyűlésen szavazat és üles adatván.

De Leopold által a koronázás előtt aláírt kérések azért sem birhattak törvényes erővel, mert az 1790-ki országgyűlésen hozott 3. és 23. t. c. által mint Leopold mint utódai köteleseknek ösmerték magukat: hogy a törvényes király holta után az illető trónörökös hat hónap alatt magát megkoronáztassa, és ez időközben alkotmányunk szellemében kormányozza az országot.

A 2-ik pont alatt a fennemlített temesvári gyűleketben felállított kérvénynek annál kevésbé sem lehetett helye, mert nem csak a a fennidézett 1790-ki cikkek értelmével, elfogadott határozatával homlokegyenest ellenkezik, hanem mivel ilyesmit Bécsben az ausztriai császártól a magyar király elmellőzésével még kérni sem lehetett.

Nem lehetett pedig azért kérni, mert a magyar fejedelmek koronáztatásuk alkalmával kiadott biztosító hitlevelük által ezen kérelemmel ellenkező fogadást, esküt tettek a nemzetnek.

Ugyanis:

Már I. Ferdinánd II. Lajosnak a mohácsi ütközetben történt szerencsétlen halála után 1526-ik évben a pozsonyi országgyűlésen királyul választatván, Fehérvárott 1527-ben megkoronáztatott, és a koronázás alkalmával Magyarország trónját következő a törvénykönyvben előforduló eskü alatt foglalta el: „Mi első Ferdinánd esküszünk egy élő istenre, hogy Magyarország határait megváltoztatni, megkisebbiteni nem fogjuk, hanem a mennyire tőlünk kitelik, nagyobbítani és terjeszteni.“

Miksa, Rudolf és a többi fejedelmek mint törvénykönyvünkben látható ez esküt szintén letették.

VI. Károly e néven III. magyar király az 1715-ki törvénynek 2-ik cikk 7. §-ában így nyilatkozik: Mi az országnak és kapcsolt részeinek eddig visszahódított és ezután visszahódítandó területeit és részeit az eskünk szerint az említett országba és kapcsolt részeibe egészen fogjuk bekebelíteni.

Mária Theresia Pozsonyban 1741. évben történt koronáztatása alkalmával kiadott biztosító hitlevele által

szintén magát lekötelezte, hogy: „Mi az országnak és kapcsolt részeinek visszahódított vagy visszahódítandó részeit, területeit az esküforma értelmében az országba és kapcsolt részeibe befogjuk kebelezni.“

Az esküforma pedig így hangzott: Mi Magyarországot határait elidegeníteni, megkisebbiteni nem fogjuk, hanem azokat mennyire lehet gyarapítani, szaporítani törekedünk.

Szavát meg is tartotta a hozott és általa megszentelt törvények megerősítése által; erről tanúságot tesz az 1741-ik törvény 18. cikke, mely 3. §-ban így szól: hogy továbbá Bács, Bodrog, Csongrád, Arad, Csánád és Zaránd vármegyék ugynevezett katonai helységei az ország és vármegyék hatóságának visszaadásának, és a temesi, szerémi és alsó-slavon kerületek mihelyest az idők lecsendesednek az országba visszakebeleztesenek.

(Folyt. köv.)

Missics János.

T Á R C S A.

A két fivér.

Eredeti beszély.

Irta Csepei Árpád.

Az alföld mérhetlen pusztaságában, — mint egy homoktengeren fekvő Velence — mértföldnél nagyobb tért foglal el a puszták fővárosa, a Kalvinkövek Rómája — Debrecen. Ha a nagy Hortobágyról jön az utas és végig néz a Délibáb hullámzó csalóka tengerén: a várost mintegy fürdeni látja, melynek kettős tornyai, kiválóbb magasb épületei, mint a gőzmalom, dohánygyár, katonai laktanya s a nagy templom szomszédságában lévő terjedelmes kollegium látszanak abban lebegni. Öltük fel a képzelet szárnyait s röpjünk Pallás templomába, melynek történeti gazdag emlékei, s a vén idők-től megbarnult falai leginkább vonják sovárgó énünket ihletett körébe. Szent e hely már hivatása nélkül is, kivált ha tudjuk annak viszontagságos multját, a midőn gyakran elborult hazánk egén a tudományok vezérlő fáklyája, — itten, s ezenkívül csak kevés helyütt hirdetheték annak boldogító ígéje! E falak között nyerék oly sokszor az igaz hazafiak lelkök tápját, kik később annak mint dönthetetlen oszlopai, nyerék halántékokra a hervadhatlan koszorut!... Nevök kitörölhetetlen betűkkel ragyog a honi irodalom és történet lapjain, kik a hit, jog, történet és költészet egén ragyogó csillagokként jövének föl a semmiségből és nyugvának le ismét abba, de nem éppen nyom nélkül; a szép emlék és mély hatás él a késő kor szívében, és éppen az gyulasztja lánggra most is azok keblét, kik megérteni látszanak azoknak halhatatlan műveiket.

Dobogó szívvel jár a honfi ez épület szentélye és muzeumában. Ott nagy férfiak dönték el szónoklataikkal legújabb korban, a haza vésteljes sorsát! . . . itt fejedelmi és kitünőbb nagy emberek arcképei tekintnek le mogorván felénk; bánatosan mosolygva szemléljük a korát meghaladott s boldogtalan szerelmű költő mellszobrát. Elfogódva szemléljük a jeles könyvtár ódonságait, a történetnek e megbecsülhetetlen kincseit, örömtől sugárzó arccal lépünk a másik terem-

be, hol a természet ritkaságainak s lényecinek ha bár kis arányban de napról napra gyarapuló gyűjteményeit látjuk, melyre a felvirágozott kor szellemében még szebb jövőket is reménylhetünk.

Előttünk áll a terjedelmes új, nagy templom, mely egy gyászos emlékü nagy tűzvész után, Phönixként emelkedék föl a réginek hamvaiból! Hiában keresnénk a mostaninak tornyain azon bámulásra elragadó óragépet, mely minden negyedévben a holdváltozást mutatá; hiában azon emberalaku gépet, mely minden órában mint varázsütésre ugrott ki a szédítő párkányszaton s élethűn adván jelt egy csengettyű hangjával a város lakóinak a következendő óra ütésekre! Ma már ezek nincsenek, egyedüli emléke még benne a mult időnek csak azon óriási herang, melyet még Rákóczy Ferenc, erdélyi fejedelem, mint ezen hitfelekezet tagja, keresztény áhitatból öntete a szentegyháznak. Azonban ez a nagy tűzvész alkalmával szintén elolvadt volna, ha a polgárok erélyes mentése azt meg nem menti; kivéven azon repedést, melyet a két ellenkező elem tűz és víz, reáhatása által kapott, de azért a bömbölő hangja még most is oly erős, miként a mértföldrekre tanyázó hortobágyi puszták fia tisztán hallhatja, s egyedül csak azáltal tudhatja meg mikor van ünnep és vasárnap?!...

Az új szentegyházhoz gyászemlék van kötve; benne mondaték ki a szédítő ige, melynek a honra nézve oly siralmas következése lett. De vessünk fátyolt e korra, s majd egy évtizeddel előbbre röpjelve, térjünk a kollegium belső udvarára, s a körötte vonuló várszerű épületekbe, hol mint munkás méh hemzseleg a fiatalág. Tekintsünk be a legelőbb utunkba eső cellába, melynek ajtaja fölött mint haragos szemöldök sötétlik a XXII-as szám.

(Folytatás következik.)

Heti szemle.

— A horvát-sorsjáték 12,000 ftos főnyertese anonym levélben a magyar akadémia elnökéhez küldé a nyerő sorsjegyet, azon hazafi nyilatkozattal, hogy e nyereség egész

értékét az írói segélypénztárnak ajándékozta! (Mondják, hogy egy Szapáry gróf ékesítette fel magát e nemes tettel.)

— A kolozsvári muzeum-egylet december 15-ki ülésében a titkár felhozván a német kormány azon eljárását, melynélfogva az országban talált becsebb régiségekből lehetőleg semmi se maradt benn, indítványozta, történiék valami intézkedés a kihurcolás megszüntetésére. Ennek ellátása a választmányra bízott.

— Horn-nak „La Hongrie en face de l'Autriche“ című új röpirata nagy figyelmet gerjeszt Párisban, annival inkább, mert állításait már igazolták is az esztergami legújabb események. A francia lapok figyelmét újból Magyarországra vonta e röpirat és még a ministeri közlönyök is e kérdés vitatásában nagy rokonszenvet tanúsítanak a magyar ügy iránt.

— Magyar irodalom külföldön. Kertbeny, egy Lisznyay Kálmánhoz írt levelében következőkről értesít. A németeknél nagy tetszésben részesülnek Petőfi s Lisznyay költeményei; közelebb Berlinben a „Kül- és belföld klasszikusai“ című műben Petőfitől sok költemény jelent meg. Lisznyaynak „Bodor Estyi“ című költeményéről, melyet Kertbeny fordított le, II. Miksa bajor király is igen kedvezőleg nyilatkozott. — A franciáknál Jókai s Petőfi fordítmányai nem igen sikerültek. Genfben Revillied Jókai több novelláját, s a „Csataképeket“ is lefordítá újabban, s csak azt sajnálja, hogy azon magyar írók, kiket soraival felkeresett, nem válaszoltak neki, mi kissé elkedvetleníté. A híres amerikai regényíró Sea lsfield Jókai „Magyar Nábob“-járól ezt írta: Jókai Magyar nábobja sajátos könyv, valóban jellemzőleg magyar, villámló fénypontokkal, mint kevés mű, mely a regényirodalomban fellángolt. E nemzetben tűz van és láng, mely elég lenne a félvilágot felgyújtani.“ — Végre Kertbeny panaszkodik, hogy a magyar irodalom érdekében 15 évig fáradozott, s a magyar lapok mindamelllett mégis gúny és sárral dobálják. Most pedig mellbeteg, de azért folyvást dolgozik. A tél folytán Párisba megy, hol Hornnal több művet szándékozik kiadni.

— Kossuth megválasztása Zemplénben. A „P. Lloyd“ írja: Zemplénmegyében, mint levelezőnk már jelentette, az ott született, most külföldön mulató Kossuth Lajost nagy lelkesedéssel állandó bizotmányi taggá választották. A félhivatalos „Sürgöny“ most megnevezi a választott férfi egész nevét: ez Kossuth Lajos.

— Kaulbach illusztrációja Petőfi és Aranyhoz. Mint egy Genfben mulató honfitársunk leveléből értesülünk, a „Hunnok harca“ című remek csatakép szerzője, a híres festő Kaulbach, rajzokat készít Petőfi és Arany műveihez.

— Új opera. A mi híres Fabius cunctator operánk a „Bánk bán“ már be van fejezve, — szakértők, kiket a szerző a partitúrában lapozni engedett, sikerültebbnek vallják azt „Hunyady László“nál. Qui vivra verra.

— Chassin lapja. Egy tökepénzes „La Nation“ címmel megjelenendő új politikai lapot alapított, melynek szerkesztője Chassin ur, Petőfi Sándor ismert francia fordítója s több, Magyarországra vonatkozó könyv szerzője leendő.

— Ormós Zsigmond „Utazási emlékek“ című munkájának második kötete megjelent. Ezen kötetnek is egy jó része még Bécsnek van szentelve, ezenkívül Grác, Trieszt, Innsbruck és Prága leírásait hozza. Ily nemű munkát hazai irodalmunk nem nagy bőségben mutathat fel, mely körülmény a jelen mű becset kétségkívül emeli.

— Irodalom-történetünkre nézve igen érdekes munka jelent meg: „Guzmits Izidor és Kazinczy Ferenc közti levelezés 1822-től 1841-ig,“ közli Gulyás Elek esztergomi tanár. A 283 lapnyi könyv az esztergomi nagygynasium igazgatóságánál rendelhető meg 1 ft. 50 kr-ával.

— A „Növilág“ szerkesztője Vajda János engedélyt nyert „Csatár“ cím alatt politikai, szépirodalmi és divatlap kiadására, mely mint halljuk jövő 1861. év elején fog megindulni.

— Szászország új nagytette. E cím alatt a „Bressl. Ztg.“-ban következő főcikket olvasunk: A szász kormánynak sikerült, mint a „Dresdner Journal“ némi emphasissal jelenti, Teleki László magyar gróftot Dresdában elfogni és sietett is a magyar kormány egykori követét a Tuileriáknál, osztrák kézbe adni, szolgálatkés engedelmességgel egy kötés iránt, mely „a gonosztevők kiszolgáltatásáról“ szól. Értjük azon örömet, melyet a szász kormány e poroszloői szolgálat fölött érez, de Ausztria így fog felkiáltani: „Isten őrizzen meg jó barátaimtól, elleneimtól majd megőrizkedem!“ Mi a manót csináljon az osztrák kormány e percben a magyar gróf Teleki Lászlóval? Annyira el van-e foglalva a szász kormány a wüzburgi conferentia szellemus terveivel, hogy semmit sem hallott arról, mi történik és mi készül jelenleg Magyarországon? Valóban nem tudja-e a szász kormány, hogy a legconservativebb magyar mágnások, élőkön a bibornok primással, azon törvények mellett küzdenek, melyeket Teleki pártja 1848-ban hozott? Azt véli tán a szász kormány, hogy Ausztria Telekit azon percben felségsértési kereset alá fogja, midőn nevét a pesti megyegyűlés lelkesedett eljen-kialtással üdvözi? Ezuttal Beust ur tulbuzgó szolgálatkészségével saját vermébe esett; osztrákabb akart lenni mint Ausztria: Bécsben nem köszönik meg neki! A középállamok nagy férfja ugylátszik nem tudja, mikép Ausztria azon szomorú kényszerűségben van, melynél fogva mindent, de mindent ki kell kerülnie, mi Magyarországot valahogy megsértethetné. (M. Sajtó.)

— Gróf Teleki László elfogatásáról Dresdában, a következő közelebbi részleteket írják onnan: Mintegy négy hét előtt egy angol utlevéllel ellátott előkelő idegen érkezett Dresdába, ki a rendőrség figyelmét mindjárt első nap magára vonta, mert rögtön egész egyéniségéből látszott, hogy nem angol, és így utlevele hamis. Azon körülmény, hogy sokat érintkezett egy Dresdában mulató magyar nemes családdal (Gyürki), megerősítette a gyanút. Miután azonban mint állítá, csak azért jött Dresdába, hogy azon házban egy családi ünnepen résztvegyen, az első heteken teljes háborítlan-ságban élt. Ezáltal látszólag biztosnak érezve magát, egyéniségét inkább előtérbe tolta s meghosszabbított tartózkodása kényszerítette a rendőrséget utlevele dolgát jobban szemügyre venni. A tett puhatólózások megmutatták, hogy azon gyantás, miszerint az idegen nem angol, teljesen alapos volt; s feltűnő érintkezése a magyar családokkal és egyénekkal kétségtelenné tette, hogy magyar menekülről van szó. Rendőri kihallgatások következtek, melyek az idegen részéről azon vallomásra vezettek, hogy ő gróf Teleki László. E vallomás folytán, mivel ellene nem csak osztrák, hanem badeni nhgi nyomozólevél van kiadva, s az irányadó szövetségi határozmányokon kívül még különös kötések is állanak fönn Ausztria és Szászország közt szökevény gonosztevők kiszolgáltatására uézve: az itteni kormány kénytelennek látta magát Teleki elfogatására és erről az osztrák kormány tudósítására. Az utóbbi tehát biztost küldött ide, ki gróf Telekit decemb. 27-én éjjel Ausztriába vitte. Itteni rövid fogsága alatt a hatóságok, mint látszik, különös felsőbb rendeletre, a legelnézőbbben bántak vele s kivánságára meg is engedték neki, hogy Beust miniszterrel beszélgetést tarthasson. Egyébiránt a dolgok jelen állásánál fogva biztosan várható, hogy a gróf elfogatása rá nézve nem lesz nagy veszélylyel összekötve. Bécsi lapok szerint gróf Teleki László jelenleg Prágában van, hová látogatására egyik rokona gróf Teleki Gyula közelebb indult el.

(Sürgöny.) — Brassóból azt írják a N. N.-nek, hogy a görög-egyesült püspök, és rendkívüli birodalmi tanácsos báró Schaguna ő nagyméltósága felett nyugtalanító hírek keringenek. Ő ugyanis minden szükség nélkül, és a nélkül hogy hivatalos teendőit valakinek átadta volna, állomásáról rögtön eltűnt, mások szerint Bécsbe elutazott. A magyarok úgy vélekednek: hogy azért mert az igazatáiból gyümölcsöző visszatárlástól; a románok — sem mit sem tart; mondanak. Szomorú

tény az, hogy azon testvérisülés, melyre egy év óta buzgón törekszenek a különböző népek Erdélyben, a nevezett főpapban éppen nem találta előmozdítóját, sőt hogy éppen neki és pártjának tulajdonítandó, hogy újabb időben a 1848/49-ki Hydra ismét verhetne fel fejét. Különböztethetjük, hogy bár mi történjék, nem lesznek sokan, kik a püspök ur lelépését a politikai térről sajnálандják.

— Kőváry Lászlótól ismét egy érdekes könyv jelent meg Kolozsvárott. A családi és közéleti viseletek és szokások a nemzeti fejedelmek korából. Ára 1 ft. 25 kr.

— Honfy Gézya előfizetést hirdet „Szerelem álmai“ című szépirodalmi munkára, mely február folytán 2 kötetben fog megjelenni. Ára füzve 1 ft., diszkötésben 1 ft. 70 kr. Az előfizetési pénzek január végeig Bettelheim testvérekhez Aradra, vagy a szerzőhöz Lippára küldendők.

Temesvári ujdonságok.

* Temesvár, december 31-én 1860. Ma városunkban rögtön örömszibongás által voltunk körülvéve. Ily ünnepies színt öltött magára különben csendes Témesvárunk, minő csak oly napokon szoktunk tanui lenni, midőn egy egész nemzet az örömméret élvezetének engedi át magát. Bach egyik leggyűlöletesebb találmánya, az ugynevezett szerb vajdaság — mely semmi jót és egyéb eredményt nem szült, mint hogy egy pár esztendőn át testvér testvér ellen uszított némely lelketlen statuskontárok ördögi mulatságára, és csak személyes hasznára, — ma vett hivatalos tudósítás szerint ő felségének diplomája által örök időkre megszüntetett. Minthogy már egy pár nap óta vártuk újévi ajándékkul ezen kedves hirt, alig lepott meg, hogy egy perc alatt majdnem minden házból láttunk az 1848 évszámmal ellátott nemzet zászlókat kitűzni, melyek közül egynémelyek óriási nagyságuk a felsőbb emeletekről földig csüngtek le. A legelső zászlók a városház erkelyéről lobogtak, hanem valamint ott, úgy több magán házon is a nemzeti mellett szerb és oláh zászlókat is láttunk diszelegni. Ez habár legelső, de még is csak gyenge jele annak, hogy a magyar nemzet a „vajdaság“-nak örök nyugalomra történt helyzetése után is meg nem fog felejtkezni a vele egy hazát lakó más ajkuak érdekeről, és a legközelebbi országgyűlés arról nagyobb tanúságot teend, hogy minden igazságos követelés legbiztosabb alapját a magyar nemzet becsületérzetében, a magyar haza szabad alkotmányában találандja. A lakosságnak örömmozgalma 11 óra tájban kegyeletes irányt nyert, a midőn t. i. a káptalani székesegyházban Bonnaz Sándor püspök ő méltósága szertartása mellett hálamise áldozat küldetett az egek urához. Estve a belváros és külvárosok szabad akarattól kivilágítottak; a rend fenntartására pedig a városi tanács által békebiztosok nevezettek ki a polgárság javából. Holnap újév

napján a színházban alkalmi ünnepies előadás, a Szózat éneklésével.

* Hir szerint az eddig Magyarországtól elszakasztott és német lábra állított négy megye főispánjai már ki volnának nevezve, és pedig Krassó megyére: Gozsdu Manó, Temes megyére: Damaszkín János, Torontál megyére: báró Lipthay Béla, Bács megyére: Rajacsich József patriareha. Ha e hir valóság, e kinevezéseket csak legjobb szívvvel fogadandja a nemzet, minthogy mindennemű érdekek igen méltányosan vannak tekintetbe véve. Lássanak aztán minél előbb a megyék rendezéséhez a derék férfiak.

* Változott viszonyaink közt a közélet ügyeinek csak akkor felelhetvén meg, ha a Delejtűt politikai lappá változtatjuk át, már is lépéseket tettünk, hogy a Delejtű lehetőleg leghamarább mint politikai napilap jelenhessen meg. Ezt egyelőre a t. c. közönségnek szíves tudomásul.

* A kereskedelmi kamara folyamodott a bécsi minisztiumhoz, hogy azon rendeletet, melynél fogva minden vámilletéket ezüst pénzben kell fizetni, oda módosítsák, hogy azt bankóval lehessen fizetni, hozzá számítván még agiót az ezüst érték kiegyenlítésére. A folyamodvány visszautasított. Amde szeretnők tudni, honnan szerezzon a kereskedő ezüstpénzt, ha a kormány olyant ki nem bocsát kezéből? Legközelebb azt olvastuk, hogy a nemzeti külsön kamatai nem fognak többé ezüstben fizettetni, hanem bankóval, bizonyos pótfizetéssel az ezüst érték fejében, t. i. az ezüst ára úgy fog számittatni, a mint az, a kamatlejárási időtől egy holnappal előtt a börzén értékesítettet. Quod licet Jovi!

Szerkesztői távirida.

- A l s ó - T a t t. H. J. Az ön előfizetése mult septememberben érkezett, midőn mi akaratlan utazást tevénk éjszak felé. Minthogy hibánkön kívül eddig a lapot nem kapta, azt önnek újévtől fogva fél esztendőre küldjük, 1 ft. 15 krral önt adósunkul nézvéen.
- B u d a P. J. Az említett értekezést eredetiben olvastuk, és fordítását birjuk. Köszönjük a figyelmeztetést.
- S z a t h m á r S. A. „A boszu“ című beszélyt nem közölhetjük. Egy hős ki apját meglolja, és utóbb meggyilkolja, nagyon sérti aesthetikai érzésünket. Az előadás helyenkinti ékessége azonban azon reménykölti bennünk, hogy ön jobbat is irhat. Szívesen hagyjuk magunkat arról meggyőzni, egy második küldemény által.
- O r a v i c a M. J. Az előfizetési pénznél 60 krajcárral kevesebb. Ezt a jövő alkalommal pótolni kérjük.
- N a g y O r o s z i: Tüske S. A bevezetés igen kíváncsivá tett a folytatásra. Minthogy e tárgyban becses adalékok sejtünk hazai történetünkre nézve, kérjük annak folytatását.
- H a j d u - B ö s z ö r m é n y: A t. c. Casino 5 ftoit küldvén előfizetési pénzü, abból az első félévre 3 ft. 15 krt. leszámolunk, a többbit a másik félév javára írjuk.
- S t. H u b e r t: P. D. A ga ad tett elkövetője mint bizonyosan tudjuk, ama magosan álló férfi, kit a nemes hölgy, mint több mások is, arra nem hitték képesnek.

Kiadó és felelős szerkesztő Pesty Frigyes.

HIRDETÉSEK.

Egy diófából készült bécsi

ZONGORA

35 sz.

3—10

mely 6 1/2 nyolcadhangra terjed, és tartós kellemes hangulattal bir, jutányos áron eladandó a jósefkülvárosi 233. számú házban az uri utcában. Közelebbi értesítést szerezhetni szerkesztőségünknel.

Egy magyar okleveles mérnök

és építész, ki e napokban a külföldről visszatért, némely foglalatosságot keres. Értesithető O. M. című bérmentes levelekben, poste restante Temesváron.

1. sz.

(1—1)

A legértékesebb újévi ajándék!

Némelyek előtt különösnek tetszhetik, hogy a közelebbi ünnepekre hirdetett ajándékok között egy vagy más lapban

életbiztosítási szerződvény

is ajánltatik a közönségnek karácsony is újévi ajándékképpen: holott ha a dolgot komolyan tekintjük, alig létezik illőbb és megfelelőbb ajándék a szülei és gyermeki szeretet ezen jelelt ünnepeire, mint éppen a jövőnek ily maradandó biztosítéka.

Avagy lehet-e szorgos és hű szeretetnek kifejezőbb bizonyítványát nyújtani, mintha egy család fő neje és gyermekeinek, egy fiu élemedett szüleinek, kiknek tán egyedüli támasza, azon biztosítékot nyújtja át, hogy ők az ő később vagy korább váratlanul bekövetkezhető halálával sem fognak a nyomor és szükség áldozatául esni.

Habár e jelvény által a mulandóság emléke felköltetvén a családkör kebelében, a köz-öröm hangulatára első pillanatban árnyat vethet is, de ez elmosódik azon reményben, hogy az adomány érvényének határideje még messze időre kimaradhat: el azonban el fog az jöni mindnyájunknak, s sokaknál bizonynyal előbb mintsem vára: s ha ilyenkor azután hiányzik is ő már újév örömmünnepe, emléke áldatni fog, s benső halálával emlékezendnek meg róla, ki a kellő időben választott csekély áldozattal gondoskodott róla, hogy övéi ne kényszerüljenek az örömmünnepet gond és nyomor között virrasztani át.

A gondos szerető szülők és családfők figyelmébe ajánljuk tehát ezen nem pillanatnyi mulatság, hanem maradandó becsü ünnepi ajándok váltását, különösen hazai intézetünk szilárd hitelénél.

Kellő tervezetek és átnézetek ingyen szolgáltatnak ki alulírtak által, valamint felvilágosítások a legkézségesebben nyújtnak, hol a bevallási ívek is átvehetők.

Temesvárott, decemberben 1860.

Az első magyar ált. bizt. társaság temesvári főügynöksége,

Bandl testvérek.

Ugyszinte Babusnik A., Grünbaum M. s Mayer és Sailer ügynök uraknál.

(38. sz. 3—3)

Az első magyar általános biztosító-társaság

P e s t e n,

közelebb megkezdte a biztosítást az ember életére is,

ennél fogva elvállalja:

I. A biztosított halála után fizetendő tőkék és nyugdíjak biztosítását. (I. program.)

II. A biztosított életében fizetendő kiházasítási tőkék, elhalasztott évjáradékok (nyugdíjak) és közvetlen évjáradéko biztosítását. (II. program.)

Ily biztosítások iránti bevallásokat elfogad az alólírt főügynökség s a felek minden kérdésére teljes készséggel és ingyen nyujt felvilágosítást.

Bevallási minták a főügynökség irodájában, valamint BABUSNIK A., GRÜNBAUM M., s MAYER & SAILER uraknál is ingyen kaphatók.

Temesvár értelmes lakossága, mely ismeri az életbiztosítás üdvösségét s meggyőződhetik a hazai társaság díjainak előnyössége és feltételének loyaltása felől hisszük, hogy e téren is bizodalommal, részvétellel forduland a hazai intézethez.

A biztosítottak halála esetében fizetendő „100 forint“ tőke biztosításának díja: a (nyereménybeni részesüléssel.)

A biztosított koréve beléptekor	Évi díja a 85 korévig.	A biztosított koréve beléptekor	Évi díja a 85 korévig
25 év	1 ft. 94 kr.	45 év	3 ft. 59 kr.
30 „	2 „ 22 „	50 „	4 „ 31 „
35 „	2 „ 54 „	60 „	7 „ — „
40 „	2 „ 99 „		

A biztosított özvegy a családnak kifizettetik, történnék a biztosított halála bár mikor. Igy ha a biztosított az első befizetés után halna is meg, a biztosított tőke hiánytalanul és készpénzben fizettetik ki, s a biztosított fél, ha a kötvény 3 évig már érvényben állott, a társaság nyereményében is részesül, mely nyereményrész vagy az évi díj csökkentésére vagy az eredetileg biztosított tőke növesztésére fordíthatatik. Temesvárott, augusztusban 1860.

Az első magyar általános biztosító társaság temesvári főügynöksége.

Bandl testvérek.